

DEN DANSK-NORSKE GRØNLANDSEKSPEDITION TIL STAUNINGS ALPER 1954

Af landsretssagfører *Erik Hoff*

Hvordan kommer en ekspedition i stand? Uanset dens formål, karakter, omfang o.s.v. begynder det altid med, at en ide fødes, som derefter omsættes i handling. Det lyder enkelt, men er det ikke – selv en så beskeden ekspedition som den, hvorom jeg her skal fortælle, kræver et langt forstudium og langvarige og minutløse forberedelser.

Dens begyndelse går tilbage til 1951, da tre nordmænd, *Arne Randers Heen*, *Kjeld Friis Baastad* og *Öistein Röed* – alle kendte fjeldsportsfolk – på ren privat basis foretog en ekspedition til Staunings Alper med det formål at udforske den centrale del af disse og om muligt forsøge at bestige det højeste bjerg i dette imponerende bjergområde.

Vanskelige transportforhold – deltagerne tilbragte ialt 29 dage i søen på ud- og hjemturen! – dårligt vejr og mangel på tid bevirkede, at kun en begrænset del af opgaven dengang kunne løses, men nordmændene blev så begejstrede over disse bjerge, at de lovede hinanden at gentage forsøget en anden gang.

I begyndelsen af 1954 søgte de kontakt med den få år forinden stiftede danske alpeklub: »Dansk Bjergklub«, og resultatet blev en aftale om at iværksætte en dansk-norsk ekspedition med samme formål som i 1951. Deltagerne var to af de foran nævnte nordmænd: nemlig *Arne Randers Heen* og *Öistein Röed* samt fra dansk side dr. *Emmerik Jensen* og landsretssagfører *Erik Hoff*.

Nu begyndte en meget travl tid med forberedelserne, der fortrinsvis måtte foretages i den korte fritid, der undes travle nutidsmennesker. Der var spørgsmål om finansiering, transport, fremskaffelse af kort og luftfotografier, teknisk og personlig udrustning, proviant og hundrede andre ting, og det gjorde ikke opgaven lettere, at de to deltagerhold sad i hvert sit land. Hertil kom endelig alle de mere private problemer i forbindelse med fraværet i ca. 1½ måned uden mulighed for kontakt med ens daglige tilværelse.

Finansieringen var som altid den vanskeligste nød at knække, men det gik nemmere end ventet, og takket være værdifuld støtte fra dagbladet »Politiken« og »Lauritzen Fondet« – og i Norge bl. a. »Norsk Tindeklub« og bladet »Aftenposten« – var det finansielle grundlag i orden, omend i sidste øjeblik – nemlig dagen før reservationen af

vore flyvebilletter skulle have været annulleret! Jeg kan ikke forlade dette emne uden at udtrykke vor taknemlighed overfor disse bidragydere, der muliggjorde ekspeditionens gennemførelse. Men også »Nordisk Mineselskab«, oberst *J. V. Helk*, dr. *Lauge Koch*, grønlandsdepartementet, og alle de andre, som vi kom i kontakt med, skylder vi megen tak for stor hjælpsomhed og venlighed imod os.

Fremskaffelsen af udrustning og specialproviant, der tildels måtte hentes i Schweiz og Sverige, skabte også problemer – og navnlig en mængde tidsrøvende arbejde.

Endelig var alt i orden, og søndag d. 18. juli 1954 – behøver jeg mon at nævne, at det regnede? – blev vi to danske i Kastrup lufthavn kaldt ud til den store D. C. 6'er, som via Oslo, hvor de to nordmænd og en del udrustning blev hentet, førte os til Reykjavik. Her skulle vi efter planen afvente den næste maskine til Mesters Vig.

Nu er det vist på tide at give et par oplysninger om det bjergområde, vi skulle besøge, og nogle detaljer om vore planer.

Staunings Alper er et ca. 2000 kv. kilometer stort bjergrigt område, der er beliggende vest for Mesters Vig – altså mellem 72° og 73° nordlig bredde.

Dette terræn er ret enestående – ikke ved bjergenes højde, for de højeste toppe er knap 3000 m høje, men ved sin rigdom på vilde og forrevne tinder og bjergkamme, sin øde og yderst barske natur næsten helt blottet for vegetation, omgivet af dybe fjorde, som de kalvende gletchere (hvoraf den største er næsten dobbelt så lang som Alpernes længste gletcher) flyder ud i, og ved sin relative utilgængelighed. Når hertil kommer midnatsolen, der tillader én at klatre i alle døgnets timer, er det forståeligt, at Staunings Alper har øvet – og stadig øver – en stor tiltrækning på bjergbestigere. Bortset fra de to norske deltagere i vor ekspedition har dette område imidlertid kun været besøgt af nogle schweiziske geologer og bjergbestigere, så mange steder færdedes vi på hidtil ubetrådt jord.

Vor plan gik ud på at lægge vor hovedlejr ved foden af Vikingebraen, hvor denne løber ud i Alpefjorden; derefter skulle 1 à 2 lejre etableres 10-12 km inde på selve braen eller en gren af denne, og herfra ville vi forsøge at trænge over en pasovergang ned på Gullygletcheren og her anlægge en ny lejr. Med denne som udgangspunkt skulle det efter kortet højeste bjerg (2789 m) angribes fra syd, hvilket efter vore luftfotografier syntes at være den bedste rute. Det gik imidlertid helt anderledes end planlagt, men herom nærmere nedenfor.

En råkold morgen med tøsne og lavhængende skyer lagde vi ud fra stranden ved Noret nord for Mesters Vig med den flinke bådfører Børge ved rorpinden. I stævnen var hele vor udrustning stablet op – den havde et foruroligende omfang og vægt (ca. 500 kg) og bestod af proviant for 5 uger, 6 telte med udstyr, 8 soveposer, pulk, isøkser, reb, ski m.m. – og man tænkte med bekymring på sine skuldre og ben, der skulle slæbe alt dette opad og nedad, og opad igen over ur, moræne, sne og is.

I Østgrønlands storslåede alpebjerglandskab, hvis lige man vanskeligt vil finde andre steder i verden. På vej op ad Vikingebreen til lejr 2.

Foto: Øistein Røed

Vi fik brug for alle vore varme klæder – også dunjakker og vanter – for det var en kold tur, men efter 8 timers sejlads kunne vi gå i land på det forud planlagte sted langt nede i Alpefjorden – et passende navn for vort forehavende. Naturen her mindede en del om de norske fjorde; fjeldene gik næsten overalt helt ned til fjordbredden, men der var fuldstændig øde – troede vi da, for ligesom vi lagde ind til bredden, fik vi øje på en gammel moskustyr, der luntede fredeligt omkring på »vor« lejrplads. Der blev straks foranstaltet en jagt på den med filmskamera, men den forsvandt, før vi kom den på skudhold. Senere viste den sig en enkelt gang, for vi havde øjensynligt fordrevet den

fra dens enemærker: her var nemlig det eneste sted i stor omkreds, hvor der var lidt vegetation.

Vi fandt en udmærket lejrplads lige ved en bæk, og efter at vi havde rejst teltene og båret al udrustningen op nede fra stranden, fik vi det første måltid i vort hovedkvarter, der skulle være vort hjem de næste 3-4 uger.

Da vor båd var tøffet af med besked om at hente os 4 uger senere, belavede vi os på ikke at se andre mennesker i denne tid, men pludselig dukkede en motorbåd frem bag en pynt og lagde til ved stranden nedenfor lejren – det var første gang jeg skulle erfare, at på Grønland sker der næsten altid noget uventet, medens det ventede ofte udebliver; det giver både glæder og skuffelser, men det sætter yderligere kolorit på en tilværelse, der så sandelig ellers ikke ligner hverdagen.

Det var slædepatruljen, der aflagde dette års eneste besøg i Alpefjorden uden at ane, at vi var kommet nogle timer i forvejen. Det blev til en lang palaver med de flinke patruljefolk, hvoraf den ene i udseende var en tro kopi af den tapre landsoldat. Medens nordmændene klogeligt gik tidligt til ro, sejlede vi andre i en sen natte-time helt ned i bunden af fjorden gennem den smalle rende mellem Gullygletcherens vifte og fjordbredden, og først ved 3-tiden om morgenen drog Emmerik Jensen og jeg syngende op til lejren og krøb i soveposerne.

Næste dag begyndte alvoren, d.v.s. lejr 2 skulle lægges 12 kilometer oppe på Vikingebræen. Det tog os to dage at bære den store og tunge udrustning herop over uvej-somt terræn; ubehagelig var navnlig passagen over gletchermorænen, hvor selv store sten kunne røkke, når man trådte på dem, og selve bræranden var så stejl, at vi måtte hugge trin med vore isøkser. Vi fik straks god brug for vor glimrende »Rimfors«pulk, der kunne tage ca. 100 kg, og selvom den var tung at trække, var gletcheren jævn, og pulken sparede os for mange ekstrature.

Langt oppe på gletcheren fandt vi en død moskusokse, hvad der undrede os meget, for her var ingen vegetation; vi forestillede os, at den i den snerige vinter 1954, hvor så mange moskusokser var sultet ihjel, i desperation var søgt herop for at søge føde og derefter var omkommet af sult og udmattelse.

Lejr 2 lå på et sted, hvor gletcheren havde et tyndt lag af sten, der dog kun gav en meget begrænset beskyttelse mod den hårde gletcheris. Her blev lejren oprettet en sen natte-time efter ti timers slid med pulk og rygsække, og efter et højst tiltrængt måltid – siden morgenmaden havde vi kun levet af kiks og chocolate – gik vi i teltene og sov godt trods det hårde leje. Denne lejr lå i 6-700 m højde omgivet af høje gletcherfyldte bjerge, det blæste altid lidt, og vi havde ikke rindende vand, men måtte klare os med en gletcherspaltes stillestående vand, der hurtigt antog en ubestemmelig kulør efter vask, tandbørstning m.m. Lejr 2 var et barskt og uindbydende sted, der vækker minder om kulde, hårdt leje på sten og is og ømme lemmer.

I 600 meters højde stodte bjergbestigerne på en ihjelsultet moskusokse, der var omkommet i den skæbnesvangre vinter 1953-54.

Foto: Øistein Røed

Næste dag blev benyttet til målinger med teodolit for at bestemme gletcherens bevægelseshastighed, og dagen derpå foretog vi vor første recognoscering for at finde den bedste rute op til det bjerg, der var vort første og egentlige mål – bjerget uden navn, men af os døbt »Stortoppen«. Højt oppe på en sidegletcher til Vikingebraen i 1550 m lagde vi på to dage lejr 3 ovenfor et stort isfald – den var placeret direkte på sneen midt i et fantastisk landskab af vilde forrevne bjergtinder, isfald og hængegletcherer, der syntes hvert øjeblik at ville styrte ned. På vejen op i denne sidegletcher gik en lavine ned, ledsaget af mægtige sneskyer, der næsten fyldte dalen; vi stod alle fire og

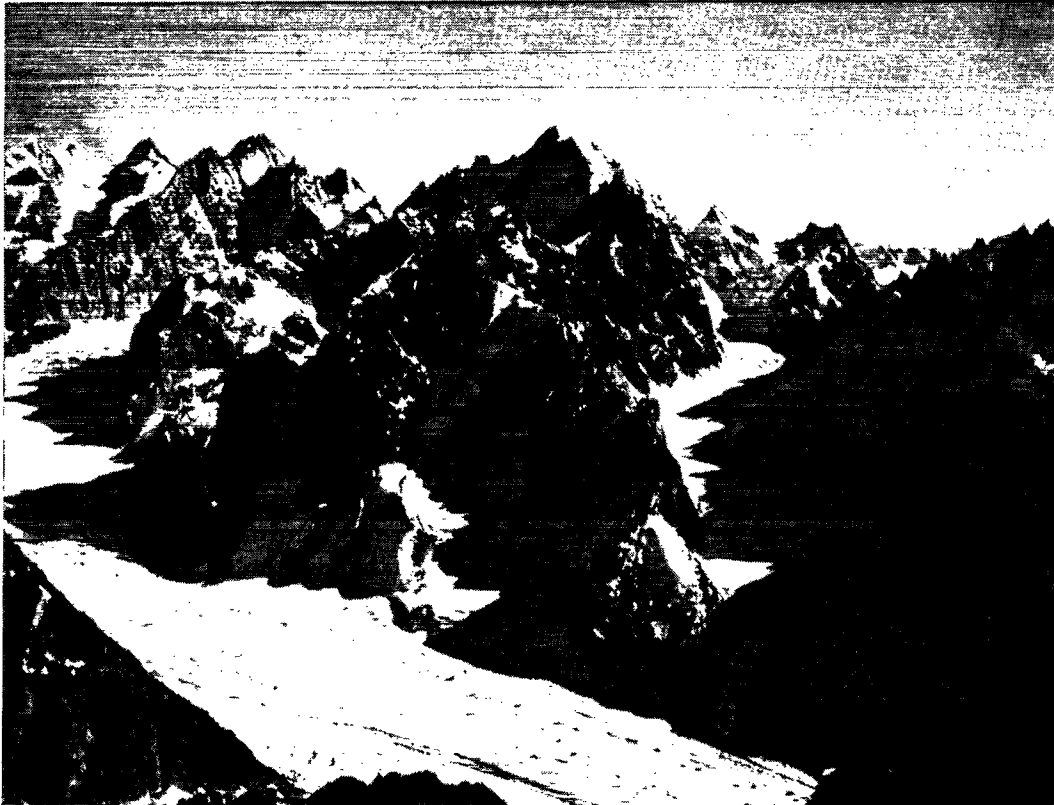
betragtede lavinen i sikker afstand uden at sige noget, men vi tænkte sikkert på det samme. Medens Vikingebraen op til lejr 2 var fri for sne og spalter, var den længere inde dækket af sne, og vi måtte derfor gå i reb. Samtidig prøvede vi vore kun 1,20 m lange sommerski med »feller« af groft plyds, der tillod os at gå i faldlinjen i relativt stejlt terræn. Det kræver opmærksomhed og påpasselighed at gå på denne måde – rebet skal passes, d. v. s. det skal til stadighed holdes stramt til begge sider, formandens bevægelser skal hele tiden iagttages, og selv skal man holde sig i balance med den tunge rygsæk på skuldrene.

Den første recognoscering var en skuffelse; hvad der på kortet så ud som en pasovergang, viste sig i virkeligheden at være en 3-400 m høj sne- og isvæg af stor stejlhed, og den måtte vi opgive af frygt for laviner. Det ville også have kostet ekstraordinært stort slid at slæbe den tunge oppakning op ad en sådan væg og ned på den anden side.

Der var herefter ikke andet at gøre end at søge en vej opad bjerget fra denne dal, d. v. s. fra vest, og næste morgen kl. 3 var vi oppe, og efter et kraftigt måltid startede vi kl. 4. Vi kom straks ind i en ca. 8-900 m høj couloir, d. v. s. en lodret forløbende sænkning i bjerget fyldt med sne og is; den førte op til en snesaddel, men herfra kunne vi ikke følge vejen videre, for skyer dækkede den øverste del af »Stortoppen«. Desværre var couloir'en nogle hundrede meter oppe islagt med et tyndt lag nysne over, så at lavinefare forbød os at følge den helt op, og vi måtte derfor søge ind på klipperne. Dem fulgte vi time efter time skiftevis over sne, is og klippe, så at vi måtte have vore crampon'er (klatrejern) på støvlerne under hele turen. Efter 9 timers klatring uden hvil, nåede vi endelig op på en spids fortop, hvorfra vi så ned på snesadlen, men skyer dækkede stadig selve Stortoppen. Det var en stor skuffelse for os, for der var ikke tale om at gå videre – vi var alle for trætte til at fortsætte, og udsigten til nedturen ad samme rute var ikke opmuntrende. Vi holdt hvil en time, fik noget mad og beundrede den storslåede udsigt ind over den centrale del af Staunings Alper, og så begyndte nedturen. Heldigvis var vejret hele dagen overskyet, så sneen ikke blev blød – den var snarere lidt for hård – men stejlheden var ingen steder under 50° og klatringen hele tiden meget udsat.

Efter 10 timers sløvende og monotont arbejde uden noget hvil nåede vi lejren kl. 24, hvor vi nød den varme blåbærssuppe, der altid stod på spisesedlen efter de lange ture. Vi var alle enige om, at vi den dag havde foretaget vort livs hidtil længste og mest anstrengende bjergtur.

Denne uges strabadser krævede et hvil, og efter en god søvn brød vi lejr 3 og gik helt ned til hovedlejren, hvor vi næste dag nød at blive vasket og plejet under relativt komfortable forhold. Ved denne lejlighed mødte vi vor moskustyr for anden gang, og en morgen hørte vi støj udenfor teltene og så to henrivende blåårve, der gjorde sig tilgode med en stor dåse smør. Dem fik vi senere mange besøg af, og de blev tilsidst så frække,

*Vikingebraen til venstre med sidebrø til højre,
hvorpå lejrene 3 og 5 var placeret. I baggrunden »Stortoppen«.*

Foto: Hofer

at en af dem en dag snuppede vor spegepølse væk lige for næsen af os. Det blev dog den gode Heen for meget og efter en lang og hidsig jagt hjemførte han pølsen i triumf.

Men nordmændene, der nu for anden gang var taget til Grønland for at besejre »Stortoppen«, undte os kun en dags ro, og næste dag så os igen på vej opad Vikingebraen med de kendte tunge oppakninger på ryggen. Denne gang var planen at trænge helt ned i bunden af Vikingebraen og gøre et forsøg fra øst. Vi kom nu påny over dele af gletcheren, der var fuld af snedækkede spalter, og stor forsigtighed måtte udvises; kun een gang skete et uheld, idet jeg brød gennem en snebro og blev hængende – og da var jeg uden reb. Heldigvis var spalten ikke dyb, men fyldt med isvand, og jeg turde ikke røre mig, for ikke at få et iskoldt bad. Trods min penible situation kostede det mig stor overtalelse at få Emmerik Jensen til at hjælpe mig op – han morede sig kongeligt over synet af mig siddende bomstille midt i snebroen. Jeg havde troet, at sådanne situationer fremkaldte det bedste i ens kammerater, men her tog jeg altså fejl, og jeg håbede inderligt, at tilfældet ville give mig lejlighed til at gøre gengæld.

Oprettelsen af lejr 4 på en sidegletcher øst for »Stortoppen« var lettere end ventet bl. a. takket være pulken, som vi i fuldt lastet tilstand kunne trække opad en ca. 150 m høj sneskrænt. Denne lejrs omgivelser overgik de andre i storslåethed – dalen var mere åben, og rundt omkring os rejste bjergene deres stejle utilgængelige sider, medens store snemarker og opsprækkede isfald glitrede i solen. Mange af disse bjerge havde en forbavsende lighed med kendte tinder i Alperne og blev som følge heraf i daglig tale omtalt som »Grepon«, »Grand Jorasses« etc.; de fleste af dem så yderst utilgængelige ud, og det vil sikkert kræve første klasses alpinister at bestige dem. Ruten op til »Stortoppen« fra denne side så lang og vanskelig ud, og det var da også uden store forhåbninger om succes, at det andet forsøg blev gjort. Det strandede straks i en uoverstigelig labyrint af store og dybe spalter i isfaldet ved foden af bjerget, og i stedet for foretog vi en recognoscering ned i bunden af dalen for om muligt at finde en overgang til Skjoldungebræen eller Bersærkerbræen; fandtes en sådan, kunne man fra Alpefjorden gå tværs igennem Staunings Alper ned til Mesters Vig, hvad der ville være en umådelig interessant tur. Desværre mødte vi igen en af disse høje, stejle sne- og isvægge, der måske nok kunne forceres, men blot ikke med tung oppakning.

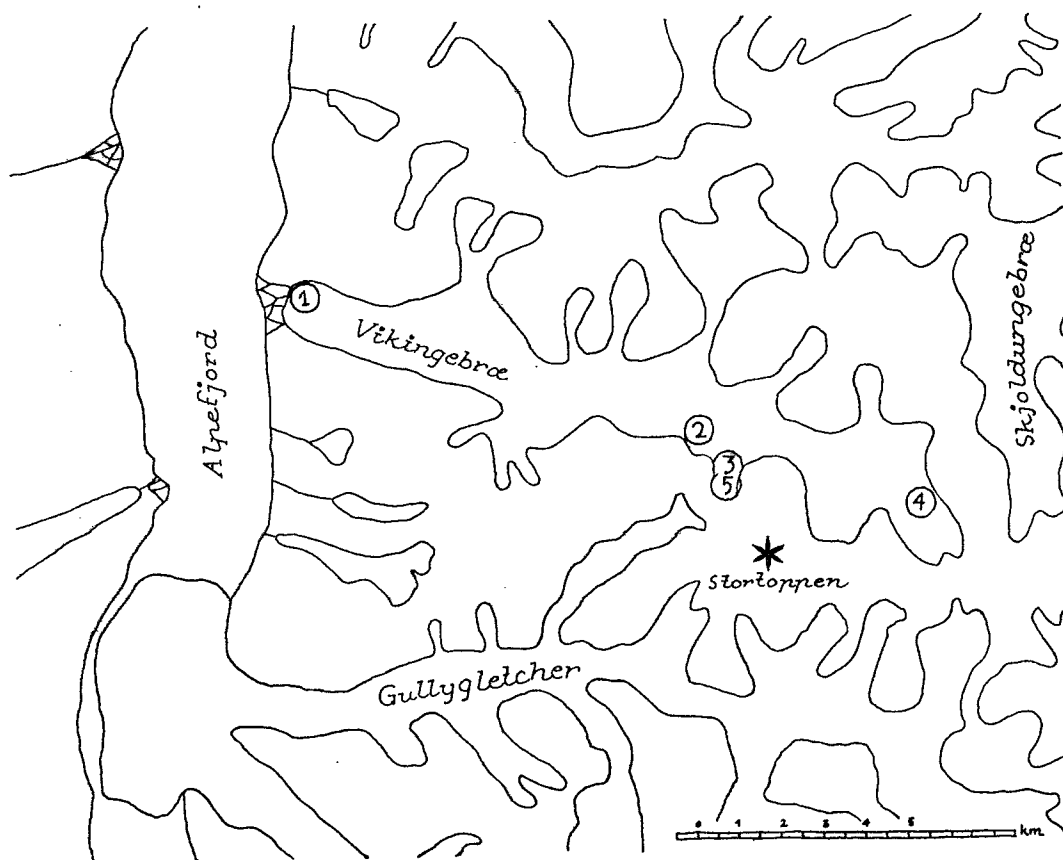
Efter dette mislykkede forsøg no. 2, besluttede vi os til at gøre endnu et forsøg fra vestsiden, og da vi havde brudt lejr 4 og overnattet i lejr 2, pakkede vi de sidste rester af vor proviant fra depotet i denne lejr i rygsækken og drog ad de kendte stier op til den gamle lejrplads 3; denne gang lagde vi dog den nye lejr et stykke længere inde i dalen. Her så vi helt friske rævespor i sneen. Den morgen, vi skulle starte, var det for første gang dårligt vejr; det begyndte at sne, og vi måtte tilbringe næsten et døgn i teltene, før det klarede så meget op, at vi kunne gøre os klar til at tage afsted. Den sløvende uvirksomhed gennem så mange timer havde gjort os uoplagte, og stemningen var ikke den bedste, da vi drog afsted. Jeg fulgte de andre til den store couloir og vendte så om, da jeg var indisponeret og ikke ville skabe vanskeligheder for de andre, hvis jeg ikke kunne følge med. De fulgte nu den store couloir hele vejen op og derefter snekammen, der førte op til nogle såkaldte »gendarmer« – mindre klippepidser på en grat – og herfra gik vejen til Stortoppens tinde over en knivskarp, luftig snekam med vældige sneskrænter på begge sider. De var startet ved 18 tiden, og kl. 2½ om morgenen stod de tre bjergbestigere på toppen, medens den lave sol illuminerede sceneriet i de skæreste farvenuancer, som er ukendte under andre himmelstrøg. Fra Heens dagbog citerer jeg følgende bemærkning: »Utsikten herfra var fantastisk; vi var midt i Staunings Alper. Rundt omkring var en himmelstrebende tindevimmel, – isbræer, topper og nåler og oprevne skarpe egger. Det overgik alt, hva jeg havde sett i virkelighed og på foto både fra Alperne og Himalaya«.

Målet var nået, men det var koldt (\div 10-12°) med lidt vind, så det blev kun en kort rast på toppen, og efter 7 timers nedtur vækkede mine kammerater mig med et tre-

stemmigt hyl, da de nærmede sig lejren. Samme dag brød vi både lejr 5 og lejr 2 og gik helt ned til hovedlejren, men da var vi alle godt trætte, men glade over, at 14 dages slid og slæb var blevet kronet med held. Det var ikke blot resultatet af et målbevidst arbejde, der igen betingedes af måneders forberedelser; der skal også held til at gennemføre et forehavende som vort – var vejret slået om midt under turen, ville Stortoppen næppe være blevet besteget i denne omgang.

De næste dage drev vi den godt af i hovedlejren, og glædede os over vore fortryllende, men frække gæster – de to blåræve. Alpefjorden var også interessant at iagttage – den var forskellig fra dag til dag, den ene dag kom isskasser og mindre isbjerge flydende i fjordmundingen for den næste dag at være væk, men afløst af mindre isbjerge fra den kalvende Gullygletcher nede i bunden af fjorden. Sommetider blev vi om natten vækket af bulder og brag fra et isbjerg, når det som følge af afsmeltningen kom ud af balance og drejede rundt og rundt, indtil det havde fundet ligevægten igen. Der var endnu en uge, til vi efter aftalen skulle hentes af mineselskabets motorbåd, og vi bestemte os derfor til at bestige det ca. 1900 m høje fjeld overfor lejren på den anden side af den store endemoræne. Det viste sig imidlertid at være det mest forvitrede og løse fjeld, som tænkes kan. For hvert skridt man tog, gled man et halvt tilbage, og alt, hvad man rørte ved med hånd eller fod, gik i stykker og raslede ned omkring os. Denne form for bjergbestigning morede hverken Emmerik Jensen eller mig, hvorfor vi vendte om efter 5 timers klatring, men Heen og Röed var ihærdige og sammenbidte, fordi det drejede sig om en førstebestigning. De fortsatte derfor sammen i yderligere 6 timer, og var altså ialt 11 timer om at stige 1900 m på et bjerg, der teknisk set ikke var vanskeligt.

Ved morgenmaden den næste dag hørte vi pludselig motorstøj, og kort efter dukkede Lauge Koch-ekspeditionens »Norseman«-flyvemaskine op over fjorden, men den gav sig ikke til kende, og vi var dybt skuffede, da vi savnede livstegn fra omverdenen. En halv time senere kom den dog tilbage og gik ned på vandet nedenfor lejren med et hold schweiziske geologer, der skulle foretage nogle undersøgelser på Vikingebraen. Da Emmerik Jensen og jeg var interesserede i at komme hjem snarest muligt, modtog vi Dr. Kochs tilbud om at følge med maskinen tilbage til Ella-Ø. Vi aftalte at mødes med nordmændene nogle dage senere, men vi glemte at tage de særlige magter i ed, der råder for menneskelige aftaler på Grønland. Alle planer blev totalt kuldkastede. Medens vi var på vej til Daneborg, sad Nordmændene endnu i Alpefjorden, hvorfra de senere med Mesters Vig som udgangspunkt forgæves søgte at nå de interessante »Syltoppe« ved kysten ud til Kong Oscars Fjord. På denne mærkelige måde skiltes vi fra vore kammerater uden at have taget afsked med dem og sagt dem tak for 4 ugers vellykket samarbejde og godt kammeratskab. Til slut er kun at bemærke, at nogle schweiziske medlemmer af Dr. Kochs ekspedition samme sommer besteg et andet bjerg i Staunings Alper, der sandsynligvis er lidt højere end »Stortoppen«.

Operationsområde for bjergbestignings ekspeditionen. Numrene i cirklerne angiver lejrenes beliggenhed.

Den ekspedition, hvorm jeg her har fortalt, er såvidt jeg ved, den første også fra dansk side organiserede bjergbestignings ekspedition til Grønland, og det vil nok vare en del år, inden vi vil være i stand til at sende en lignende ekspedition af sted med ren dansk deltagelse; hertil savner vi endnu folk med den fornødne erfaring. Efter at jeg ved selvsyn har erfaret, hvilken storslået og interessant bjergverden vi har i Grønland, nærer jeg ingen tvivl om, at disse bjerge, der allerede i mange år har været genstand for schweiziske bjergbestigeres interesse, i fremtiden vil blive besøgt af alpinister fra hele verden. De europæiske Alper har forlængst været gennemtrawlet på kryds og tværs, og antallet af uudforskede bjergområder og ubestegne bjerge i oversøiske lande bliver færre år for år. Det må derfor håbes, at den interesse og velvilje, der fra alle sider blev vist vor ekspedition, ikke må begrænses til dette ene forsøg, men at danske bjergbestigere også i fremtiden må få lejlighed til på dette særlige område at deltage i udforskningen af Grønland – ikke mindst efter at vi nu med Grønlands indlemmelse i kongeriget med rette kan sige, at vi har bjerge i Danmark.